

5 Cam Hanfodol Dull Cymell Emosiynau Dr John Gottman

Cam 5: Gosod ffiniau tra yn helpu y plentyn
i ddatrys y broblem neu ddelio gyda'r sefyllfa

Cam 4: Helpu y plentyn i labelu yr emosiynau

Cam 3: Gwrando a chyfathrebu empathi
a dilysu teimladau y plentyn

Cam 2: Adnabod emosiwn fel cyflie ar gyfer
agosatrwydd a dysgu

Cam 1: Bod yn ymwybodol o emosiynau y plentyn

Y Pum Cam Hanfodol Dull Cymell Emosiynau (Emotion Coaching)

*“Emotion Coaching is helping children and young people to understand the different emotions they experience, why they occur and how to deal with them.”
(Gottman, 1997)*

Mae'r Dull Cymell Emosiynau (Emotion Coaching) yn strategaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth, wedi ei seilio ar ymchwil y seicolegydd John Gottman. Edrychodd ei ymchwil ar wahanol fathau o ymatebion gan oedolion i gyfathrebu emosiynol plant. Mae'r dull cymell emosiynau yn fath o ymateb ac mae rhai o'i effeithiau ar blant a phobl ifanc yn cynnwys:

- Bod yn fwy sefydlog yn emosiynol.
- Bod yn fwy gwyrdd.
- Cyflawni mwy yn academaidd yn yr ysgol.
- Bod yn fwy poblogaidd.
- Profi llai o broblemau ymddygiadol.
- Profi llai o salwch heintus.

(Gottman, J; 1997)

Mae'r pum cam hanfodol y dull wedi eu crynhoi isod:

Cam 1: Bod yn ymwybodol o emosiynau y plentyn

- Dewch i adnabod sut mae'r plentyn yn cyfathrebu gwahanol emosiynau – beth yw'r arwyddion? Sut mae'r mynegiant yn y wyneb? Oes arwyddion yn ystum a symudiadau'r plentyn a thôn ei llais? Mae'n ddefnyddiol i arsylwi emosiynau yn codi mewn gwahanol sefyllfaoedd e.e. gyda ffrindiau, wrth chwarae yn ddychmygol, wrth wrando ar stori neu wyllo ffilm/rhaglen deledu.
- Weithiau mae'r arwyddion yn gallu bod yn amlwg - efallai fwy pan mae'r plentyn yn ifanc e.e. pan maent yn flin. Weithiau mae'r arwyddion yn fwy cynnil.
- Gyda ymarfer, a thros amser, byddwch yn medru tiwnio mewn i emosiynau y plentyn yn well a gall hyn eich helpu i ymateb yn ragweithiol a chyn i bethau fynd yn fwy dwys.

Cam 2: Adnabod emosiynau fel cyfle ar gyfer agosatrwydd a dysgu

- Mae'r ail gam hanfodol yn ymwneud ac agwedd yr oedolyn.
- Mae'r dull yma yn gofyn i'r oedolyn ystyried mynegiant o emosiwn gan y plentyn fel cyfle i adeiladu agosatrwydd (intimacy) ac i ddysgu.
- Mae hyn yn golygu ceisio peidio ymateb yn anystyriol (dismissive), osgoi neu anghymeradwyo (disapprove) yr emosiwn sydd yn cael ei gyfathrebu - *"Tydi o ddim byd mawr!"* *"Anghofia amdana fo"* *"Tria feddwl am rywbeth arall."*

Cam 3: Gwrando a chyfathrebu empathi a dilysu teimladau'r plentyn

- Dangoswch eich bod yn deall sut maent yn teimlo a dilysu eu teimladau.
- Mae gwneud hyn yn cyfathrebu i'r plentyn bod emosiynau yn naturiol ac yn dderbyniol ac nid ydynt ar ben eu hunain yn y profiad.
"Dwi'n gweld dy fod yn teimlo yn flin pan mae hynny yn digwydd. Mi fyswn i'n teimlo yn flin os fysa hynny yn digwydd i fi. Mae'n normal i deimlo felna."
- Mae'n bwysig pwysleisio er ein bod yn derbyn yr emosiwn nid yw hyn yn golygu ein bod yn derbyn ymddygiad amhriodol.
"Dwi'n deall bo chdi'n teimlo yn rwystredig ond fedra ni ddim ymddwyn felna- tydio ddim yn saff."

Cam 4: Helpu y plentyn i labelu yr emosiynau

- Helpwch y plentyn i adnabod yr emosiwn sydd yn cael ei brofi yn lle dweud wrthynt sut y ddylasant deimlo am y sefyllfa.
- Ceisiwch osgoi gofyn pam maent yn teimlo fel hyn – er fod hwn teimlo fel cwestiwn gwbl naturiol. Nid yw gofyn pam bob amser yn ddefnyddiol oherwydd yn aml nid yw'r plentyn yn gwybod yr ateb, neu efallai nid oes ganddynt y sgiliau llythrennedd emosiynol i gyfathrebu eu teimladau drwy iaith.
- Mae enwi emosiynau yn helpu i'w lleddfu – *"Name it to Tame it"* a hefyd yn helpu adeiladu geirfa emosiynol y plentyn.
- Mae bod yn chwilfrydig (curious/wonder) am yr emosiwn yn gallu teimlo yn llai bygythiol - *"Sgwni os wyt ti'n teimlo yn drist/blin/hapus/nerfus oherwydd..."* Mae'n ddefnyddiol gwneud hyn gyda phob mathau o emosiynau. Mae'n syniad da hefyd i chi fodelu adnabod a labelu emosiynau eich hun a'u trafod – *"Www dwi'n teimlo'n nerfus bore ma am y cyfarfod yn gwaith – mae fy mol yn brifo ychydig bach."*
- Cofiwch na fyddwn bob amser yn gallu cael o'n iawn – efallai na fydd y plentyn yn ein deall. Ond bydd tôn ein llais ac iaith ein corff yn dangos ein bod yn trio ein gorau i ddeall.

Cam 5: Gosod ffiniau tra yn helpu y plentyn i ddatrys y broblem neu ddelio gyda'r sefyllfa

- Bydd yr ymateb yn ystod y cam yma angen ystyried lefel gallu y plentyn a'u stad emosiynol.
- Mae'n bosib bydd angen gosod ffiniau gyntaf cyn mynd ati i ddatrys y broblem – mae'n bwysig pwysleisio er ein bod yn derbyn emosiynau nid yw hyn yn golygu ein bod yn derbyn pob ymddygiad – *“Dwi'n deall bo chdi yn teimlo yn rwystredig, ond elli di ddim ymddwyn fel yna tydi o ddim yn saff.”* *“Dyma'r rheolau da ni yn gorfod dilyn, tydi gwneud hynny ddim yn oc.”*
- Efallai bydd y plentyn angen i chi gynnig datrysiadau i gychwyn – *“Tydi fama ddim yn le saff i fod yn flin. Beth am i ni fyd i rywle saff i gael siarad?”* *“Beth am gymryd seibiant i anadlu?”* *“Beth am i ni ddefnyddio amser ydyd i helpu chdi wybod pryd mae'n rhaid gorffen chwarae?”*
- Opsiwn arall ydi helpu'r plentyn i feddwl am ddatrysiad o fewn strwythur – efallai byddwch yn dewis rhoi opsiynau iddo – *“Mae angen i chi eistedd wrth ymyl Emma neu o flaen fi, pa un wyt ti eisiau?”*
- Efallai gall blentyn hŷn ymdopi gyda chwestiynau fwy agored i'w helpu i adlewyrchu a dod fyny gyda datrysiadau neu ffyrdd o ddelio gyda sefyllfaoedd tebyg yn y dyfodol e.e. *“Beth fydda ti'n gallu gwneud yn wahanol pe tai hyn yn digwydd eto?”* *“Tro nesaf ti'n dechrau teimlo fel hyn be fyda ni'n gallu gwneud?”*
- Cofiwch os ydi'r plentyn wedi cyrraedd stad emosiynol dwys (flight/flight/freeze) nid yw'n bosib i wneud yr uchod. Y flaenoriaeth yw ceisio eu helpu deimlo yn saff hyd nes mae'r emosiwn yn pasio. Ar adeg mwy addas gellir fynd ati i helpu y plentyn adlewyrchu a meddwl am ddatrysiadau posib.

Deunydd Cyfeiriol

Gottman, J. (1997) *Raising an Emotionally Intelligent Child*. Prentice Hall & IBD

Rae, T. & Schu, A. (2017) *Emotion coaching: A Resource bank for parents, carers and professionals*. The Nurture Group Network. Mae rhai o'r esiamplau yn dod o'r adnodd yma.

<https://www.youtube.com/watch?v=7KJa32r07xk>